

Geëmigreerde Nederlanders breiden uit in Afrika

'Botswana wordt een nog groter avontuur'

Rob en Erica ter Hofte begonnen 34 jaar geleden met een melkveebedrijf met 50 koeien in Boekelo. Nu staan ze op het punt om het eerste megamelkveebedrijf van Botswana te beginnen, naast hun Zuid-Afrikaanse bedrijf. Een bijzonder relaas van twee zeer ondernemende Twenten.

Rob en Erica ter Hofte zijn allebei 54 jaar, maar kunnen nu al terugkijken op een rijke levensgeschiedenis. Dat doen ze dan ook, gezeten achter het huis van hun woning op het landgoed Het Meuleman in het Overijsselse Beuningen. De fraai gelegen woonboerderij was vroeger het bezit van de opa van Erica. Hier wonen ze als ze niet in Zuid-Afrika zijn. Zoon Engbert en zijn vrouw Tes runnen daar nu de boerderij met 1.200 koeien. Rob en Erica zijn beide directeur-eigenaar. Hoe ze daar zijn terechtgekomen, is een heel verhaal.

Het begint eind jaren zeventig. Erica's vader was bankdirecteur, Robs vader was boekhouder. Maar Rob en Erica deden beiden de landbouwschool en wilden een boerderij beginnen. In die tijd kon dat ook nog, 'zomaar' boer worden, met behulp van subsidies, premies en een vaste melkprijs, vertelt de veehouder. Geheel op eigen kracht bouwden ze een nieuw bedrijf op van 10 hectare, met 50 koeien in een grupstal. Beide vaders gaven wel wijze raad en financieel advies, maar waren verder niet bij de financiering betrokken. Wel verpachtten

ouders en burens grond aan de jonge boeren. Op zeker moment bleek echter dat de gemeente op hun locatie een vuilstort had gepland. „Tja, het was geen familiebedrijf; we hadden geen emotionele band met de grond. Dus over een uitkoopsom was wel te praten”, schetst Rob.

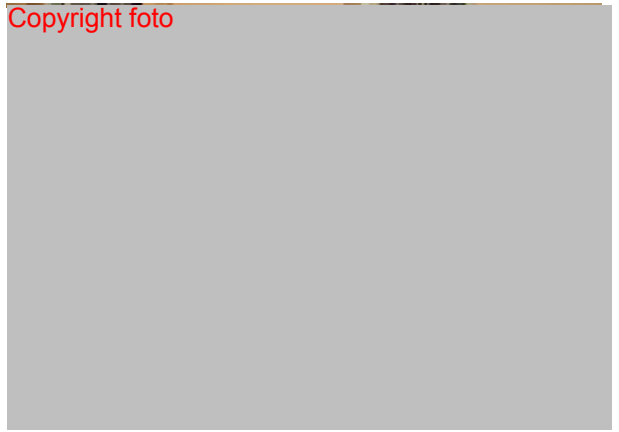
IJsselboerderij

Eind jaren tachtig verkasten Rob en Erica – met inmiddels drie kleine kinderen – naar een oude, monumentale IJsselboerderij

In de tweede helft van de lactatie verhuizen de laagproductieve koeien naar de andere locatie, Soetfontein. Die boerderij ligt 12 kilometer verderop; de koeien overbruggen de afstand lopend over het stofpad.

Rob en Erica ter Hofte kochten in 1996 hun bedrijf in Humansdorp; in 2004 gingen ze er ook zelf boeren. Inmiddels zit zoon Engbert fulltime op dit bedrijf en pendelen de Ter Hoftes heen en weer tussen Zuid-Afrika en Nederland.

Copyright foto

bij Deventer. Die stond op instorten, maar Erica vond hem prachtig, met alle originele stijlelementen en de gipsen krulplafonds. Rob was vooral gecharmeerd van de 55 hectare goede kleigrond. Ze gingen het avontuur aan, begonnen als één van de eersten in Nederland met biologisch boeren. Ze molken ruim honderd koeien en mestten tweehonderd stieren – allemaal in potstallen. „En een melkprijs van een gulden de liter“, herinnert Rob zich.

Er werd quotum bijgekocht en de eigen melk werd gedeeltelijk verwerkt tot zure zuivelproducten zoals karnemelk, yoghurt en boter. Ook leverden ze biologische vleespakketten. Toen het 'zuurquotum' van pakweg 300.000 liter kon worden omgezet in regulier quotum, stopte de familie Ter Hofte met zelfzuivelen en werd de melk gewoon geleverd. „We wilden het bedrijf eigenlijk veel verder uitbreiden, maar dat zou betekenen dat we tonnen in quotum moesten investeren“, vertelt Rob. „Bovendien werd ik toen al gek van alle regeltes en de mest- en ammoniakproblematiek.“

Oostblok

Ze richtten hun blik naar het Oosten. Het IJzeren Gordijn was net gevallen, in het Oostblok kwamen grote voormalige staatsboerderijen te koop. Met uitwisselingsstudenten van Larenstein gingen ze de boer op, in Trabantjes door het achterland. Maar ja, dat klimaat, die mentaliteit; het sprak hen niet echt aan. Erica: „Bovendien, als je dan een dergelijk groot staatsbedrijf overneemt en je gaat het moderniseren en automatiseren, dan maak je in een klap het halve dorp werkloos.“

Zimbabwe en Zuid-Afrika

Thuis, in Deventer, liep een student van Larenstein die ook stage had gelopen op een groot melkveebedrijf in Harare, de hoofdstad van Zimbabwe. Deze Marcel vertelde enthousiaste verhalen. Het duurde dan ook niet lang of Erica en Rob pakten de koffers voor een studiereis door Zimbabwe en Zuid-Afrika. Ze werden direct verliefd op Zimbabwe en de prachtige rode Afrikaanse landbouwgrond. „Wel echt een vleesveeland“, volgens Rob.

Verder ging de reis, naar Zuid-Afrika. Daar, aan de kust in de Oostkaap, bleken de weidegronden bij uitstek geschikt om tegen een lage kostprijs melk te produceren. Er was voldoende infrastructuur, voer- en

melkfabrieken, en Erica en Rob voelden zich er direct thuis. „Het was net na het afschaffen van de Apartheid, we werden zowel door blank als zwart heel hartelijk ontvangen. We werden echt uitgehoord over onze landbouwkennis.“

Na nog een aantal verkennende reizen kochten ze in 1996 een melkveebedrijf in Humansdorp, aan de zuidoostkust. De IJsselboerderij werd verkocht; de biologische vleeshandel werd voortgezet. Omdat het beter was dat de kinderen Ter Hofte eerst in Nederland hun schoolopleiding zouden afmaken, gingen ze in 1997 in Zuid-Afrika van start met een bedrijfsleider: oud-stagiair Marcel en zijn kersverse Deense echtgenote. Zij kreeg echter zo'n last van heimwee, dat het stel na twee jaar vertrok.

In 1999 gingen Rob en Erica daarom verder met een Zuid-Afrikaanse sharemilker. Toen zijn contract er na vijf jaar op zat, wilde die voor zichzelf beginnen. „In 2004 stonden we dus voor de keuze, wat doen we nu? De kinderen waren ongeveer het huis uit, Engbert zat in Dronten nog op de biologische landbouwschool. De kinderen waren het er allemaal mee eens dat we moesten gaan. Dus vanaf 2004 zijn we zelf naar Humansdorp gegaan.“

Splendora en Soetfontein

Tussendoor keerden ze met regelmaat terug naar Nederland. In Zuid-Afrika werd dan gewerkt met lokale medebestuurders. Engbert deed na de Warmonderhof ook nog de opleiding Tropische Landbouw aan Van Hall Larenstein en liep stage in Kenia en Zuid-Afrika. Inmiddels heeft hij samen met zijn Nederlandse vrouw Tes de dagelijkse leiding van de boerderij in handen. Rob en Erica zijn samen directeur van het bedrijf en zitten er zo vaak als het maar kan. Engbert is medeaandeelhouder.

„We hebben nu 1.200 melkkoeien en we groeien met ongeveer honderd koeien per jaar“, aldus Rob. Het bedrijf, Klippedrift Farm, is onderverdeeld in twee locaties: Splendora en Soetfontein. Splendora is het hightechbedrijf, ingericht voor hoogproductieve koeien. Hier staat een grote 60-stands rotorstal en zijn de koeien uitgerust met stappentellers van het Israëlische merk Afikim.

De laagproductieve koeien en de koeien die in de tweede helft van de lactatie komen, lopen op Soetfontein. Tussen beide locaties ligt 12 kilometer 'stofpad' (zandweg), en de koeien worden al wandelend verhuisd.

In het milde zeeklimaat lopen ze jaarrond buiten. Er is alleen een melkstal. De zeven- tot achthonderd hoogproductieve koeien worden intensief geweid. Om de twaalf uur krijgen ze een vers stuk grasland van 4 hectare. Twee medewerkers zijn de hele dag bezig met dit graslandmanagement. Ze meten de grasobrengrst, berekenen hoeveel drogestof erop staat en zetten dat af tegen de melkproductie van de koeien. Als er te weinig gras staat, worden er met grote trailers extra balen ruwvoer bij gezet, vertelt Rob. In totaal wordt er op 700 hectare grond beweid.

Het grasland wordt ook regelmatig vernieuwd. Op 80 hectare grond wordt onder meer maïs, haver, triticale en sorghum geteeld, in rotatie met grasland. Rob: „Bij ons is de maïs in drie maanden weer van het land, dan zaaïen we er meteen weer gras in.“ Ook op de haver en triticale wordt trouwens geweid. De Ter Hoftes maken zelf krachtvoer van korrelmaïs, soja en andere eiwitbronnen, waarmee de koeien individueel worden gevoerd. Rob: „In Zuid-Afrika is bijna alles genmaïs. Met onze biologische achtergrond gebruiken we geen genrassen. Die worden allemaal ontwikkeld door Monsanto, zodat je het met Roundup kunt spuiten. Maar dan spuit je dus glyfosaat in een groeiend gewas, wil je dat? Bovendien wil ik niet aan het infuus liggen van Monsanto.“

Melkprijs

De melkproductie ligt gemiddeld op 7.000 kg per koe per jaar, met 4,50 procent vet en 3,70 procent eiwit. Met 1.200 koeien produceren ze om de dag 30.000 tot 35.000 liter; een tankauto vol.

De melkprijs ligt in Zuid-Afrika heel dicht bij de wereldmarktprijs. Momenteel is de prijs hoog; omgerekend 39 cent per liter. De kosten voor voer, kunstmest en waterbelasting zijn ongeveer 20 cent, aan salariskosten, energie en verzekering komt er nog bijna 5 cent bij, vertelt Rob. De kapitaalkosten zijn met een rente van 9 à 10 procent ook niet mals. Zuid-Afrika heeft 50 miljoen inwoners en is met een productie van ruim 2,5 miljard liter melk net niet zelfvoorzienend voor zuivel. Met de groeiende welvaart in de middenklasse neemt de zuivelconsumptie jaarlijks met 5 à 6 procent toe, en die groei kunnen de melkveehouders niet bijbenen. Er is dus import nodig en dat merken de melkveehouders. „Als de poederprijs van Fonterra even tien cent goedkoper is, is Nestlé de eerste die het daar gaat inkopen“, zegt ►

Op oriëntatiebezoek in Botswana, waar Rob ter Hofte met de lokale boeren afspraken zal moeten maken over de productie en aankoop van ruwvoer.

Copyright foto

Rob. „Of je ziet ineens de hele supermarkt vol liggen met Ierse boter.“

Fokkerij

„We werken met een rotatiekruising“, vertelt de veehouder. „Voor de melk gebruiken we Red Holstein; we hebben veel Kians en Fabians lopen en ook Kodak gebruiken we nu veel. Daarnaast zetten we Australische Jersey's in. Die zijn heel hittebestendig.“ Een nadeel is volgens de veehouders het geringe formaat van de Jersey's en de lage productie, en dat de kalfjes niet heel levenskrachtig zijn. „En vanwege de heterosis zetten we sinds twee jaar ook Zweeds Roodbont in.“

Dankzij deze driewegkruising heeft de veehouder maar een vervangingspercentage van 15 procent, stelt hij. „Vergelijk het met een vuilnisbakke: dat wordt ook ouder dan een rashond. En wij zijn een commercieel melkveebedrijf, geen fokbedrijf. Voor de stieren hoeven we het niet te doen. Ik wil nonsens koeien met een lange levensduur. En ze moeten bij ons ook makkelijk 3, 4 kilometer kunnen lopen naar het weiland.“

Het bedrijf telt alles bij elkaar 27 zwarte medewerkers, die allemaal met naam en toenaam geportretteerd staan op de website van Klippedrift Farm. Erica heeft ook nog een eigen project (Enkosi-Kakhulu) met de vrouwelijke medewerkers. Op de plaas, zoals de boerderij in het Afrikaans wordt genoemd, lopen ook 20 inheemse Nguni-koeien. De medewerksters verwerken de fraai getekende huiden van dit vleesvee tot tassen en andere lederwaren, die door Erica vanuit Beuningen worden verkocht. De opbrengst komt rechtstreeks ten goede aan de plaaswerksters en vrouwen afkomstig uit de townships, die daarmee een extra stukje zelfstandig ondernemerschap ontwikkelen.

De familie Ter Hofte is nu al ongeveer vijftien jaar als blanke boeren actief in het nieuwe Zuid-Afrika. De ANC-regering is al jaren bezig om meer 'blanke' landbouwgrond over te dragen aan zwarte Zuid-Afrikanen, om de historische ongelijkheid in het grondbezit te corrigeren. Tot nu toe gebeurde dit altijd op vrijwillige basis, waarbij de staat grond overnam van stoppende blanke boeren en overdroeg aan nieuwe zwarte boeren.

Echter, deze landhervorming gaat lang niet zo snel als de regering wil. De laatste tijd gaan er vanuit de meer radicale vleugels binnen de regeringspartij dan ook stemmen op om blanke landbouwgrond maar gewoon te onteigenen. Ook in buurland Zimbabwe zijn bijna alle 4.600 blanke boeren met geweld van hun bedrijf verjaagd, zonder compensatie. Niet dat Rob en Erica ter Hofte nu direct bang worden, maar uit het oogpunt van risicospreiding zijn ze wel bezig om een tweede bedrijf op te zetten in Botswana.

„Wij zitten hier als ondernemers wel met een behoorlijk kapitaal in Zuid-Afrika.“

Ze hebben het oog laten vallen op buurland Botswana omdat dat politiek gezien heel stabiel is. Het land bloeit dankzij de diamantwinning, er is weinig criminaliteit en corruptie en bovendien wordt er nog niet of nauwelijks melk geproduceerd. „Het land heeft veel vleesvee, exporteert ook vlees, maar vrijwel alle melk wordt geïmporteerd uit Zuid-Afrika“, geeft Rob aan. „Soms gaat onze melk ook helemaal naar Botswana toe.“

Botswana

De bouwtekeningen voor het nieuwe bedrijf zijn inmiddels klaar. Het wordt het allereerste mega-melkveebedrijf van Botswana, te beginnen met 1.000 koeien (vanuit het eigen jongvee) en uit te breiden naar 2.000

stuks. De schaduwbedende 'sheds' zijn wel een kilometer lang. Omdat er nauwelijks melkveehouderij-infrastructuur is, zet Ter Hofte er meteen maar twee melkstallen neer: eentje reserve. „Tja, alle onderdelen moeten immers uit Zuid-Afrika komen.“ Voer moet in eerste instantie worden aangekocht bij lokale stamhoofden. De rode grond is vruchtbaar, maar droog. „We zullen naar duizenden hectares toe moeten. Als je daar drie ton maïs van een hectare haalt, is het veel.“ Rob schat dat de melkproductie ongeveer hetzelfde zal zijn als wat ze in Zuid-Afrika realiseren.

De hele familie Ter Hofte is heel optimistisch en hoopt over een jaar de eerste 'Botswanese' liters te produceren. Erica: „Deze onderneming wordt een nog groter avontuur dan Zuid-Afrika. Echt, we hebben er weer heel veel zin in.“ ■

Beeld van de veehouderij in Botswana.

De Klippedrift Farm omvat in totaal 700 hectare grond, voornamelijk grasland. Er wordt intensief beweid.

Copyright foto